“Els metalls preciosos són en totes les cultures perquè són bonics”

Entrevista a Maria Filomena Guerra, especialista en metalls preciosos

“Els metalls preciosos són en totes les cultures perquè són bonics”

La Dra. Maria Filomena Guerra és especialista en metalls preciosos de l’Amèrica Llatina i el Mediterrani. Directora de recerca del CNRS, ha treballat al Centre de Recherche et de Restauration des Musées de France (2000-2013) i actualment a la Maison d’Archéologie et Ethnologie (CNRS-Universitat de la Sorbona). En el seminari Metalls nobles del patrimoni cultural (ICAC, 3-4 de març del 2014) ha pronunciat un parell

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

de conferències.

Per què l'or i els metalls preciosos són presents en tantes cultures?

Perquè són bonics! Tenen colors que no trobem enlloc més: el groc de l'or, el blanc de la plata, el vermell del coure… L'or sovint està relacionat amb el sol, la plata, amb la lluna. La policromia és important per la significació simbòlica, religiosa i econòmica que té.

Passa a tot arreu?

Sobretot a Europa i Amèrica; a Àsia no tant. A la Xina, per exemple, els metalls que marquen les classes socialment riques són el bronze i el jade. I a Egipte l'or no val més que el lapislàtzuli, molt apreciat pel seu blau.

Un metall preciós ho és perquè no s'altera?

Sobretot perquè és simbòlic. La plata s'altera, i ara també cada cop més s'observa corrosió en l'or, i no se sap per què. És un gran problema. A Portugal tenim sales de tresors en què l'or ja no és groc, sinó lilós, vermellós…

Què és l'or?

L'or sempre és un aliatge entre or (un 80%), plata i coure. L'or blanc és perquè hi ha més plata, i el vermell, perquè hi ha més coure. Si l'or el purifiquem obtenim or pur, i llavors sí que no hi ha problemes de corrosió.

Què implica analitzar peces de metall?

Tres aspectes. El primer: detectar les tècniques de manufactura, és a dir, comprendre el treball dels artesans, el desenvolupament tècnic i tecnològic d'una societat. El segon és preservar i restaurar, cada cop més necessari. L'últim és autentificar, perquè també cada vegada hi ha més falsificacions. Els nostres informes serveixen per evitar, per exemple, que un museu compri objectes falsos.

Vostè analitza el metall sense destruir-lo.

Sí, gràcies a un seguit de tècniques. Des de tècniques d'observació (tot el que és microscopia: òptica, electrònica, de superfície, etc.) fins a la radiografia i les tècniques també no destructives com els rajos X (incloent-hi acceleradors i sincrotrons).

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

D’una peça d’or, què en pot arribar saber?

Moltes coses: com es treballava l’or, d’on procedia la matèria primera, si s’ha restaurat… tota la vida de la peça! Tinc 32 anys d’experiència, i davant de peces procedents de civilitzacions que conec molt amb una observació a ull nu en tinc prou.

No hi ha in protocols d’anàlisi estàndard?

No. Depèn de la peça. No és igual estudiar una peça del 3000 aC que de l’any 1920. Del 1920 sabem els aliatges i com està fabricat, però de peces antigues, no.

Vostè estudia el metall de tota la història de la humanitat.

Sí, perquè sóc física! La meva cronologia va des que l’home treballa el metall fins ara! Depèn del continent, però seria des del calcolític fins avui. Per sort sempre treballo amb historiadors especialistes del període de les peces.

Es va doctorar amb una tesi sobre la plata del Potosí.

Sobre les monedes de les seques espanyoles fetes amb aquesta plata de Bolívia, els rals de vuit. Quan al segle XVI Francisco Pizarro descobreix les mines de la Muntanya de Plata de Potosí l’economia europea fa un tomb. És la primera plata que arriba, al final del regnat de Felip II. Es difon per tot Europa i hi ha una inflació enorme. Espanya ja no cal que treballi: ho paga tot amb aquesta plata! I tot puja de preu perquè Espanya ho pot comprar tot.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Uns segles abans hi havia hagut “l’or àrab”.

Sí, amb l’arribada dels àrabs al segle VII s’inicia una expansió que arriba fins a Poiters. Els àrabs empenyen els visigots, agafen tot Espanya i el nord d’Àfrica, amb les mines d’or de Mali i el Senegal. Però molt “or àrab” s’ha vist que en realitat venia de l’altra punta d’Àfrica, d’Egipte i el Sudan, contràriament al que diuen les fonts.

Avui dia abunden els negocis de compra-venda d’or.

És que l’or i la plata sempre s’han reutilitzat, no es llencen! Es roba or per fondre’l i fer-ne els anells que portem. Amb les monedes igual: un rei mor i es recull tota la moneda i s’encunya de nou amb la cara del rei nou. I ara el mateix: quan tens or que no vols el vens al quilo.

Quins projectes té actualment?

Sobre l’orfebreria egípcia en l’edat del bronze, i un altre a punt d’acabar sobre l’orfebreria de la façana atlàntica en edat del bronze, també, a més dels projectes a Amèrica del Sud.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Ens en fa cinc cèntims?

Treballo amb el Museu de l'Or de Lima (Perú) sobre la metal·lúrgia de l'or de la civilització preinca i inca. També estudio l'orfebreria femenina en plata de la cultura maputxe. Les joies eren molt importants per les dones perquè marcaven la seva identitat i les etapes de la vida. És una cultura que es perd amb l'arribada dels espanyols, i ara intentem recuperar-la creuant dades des de diferents disciplines, o sigui que acabarà sent un treball més etnològic que arqueològic.

Text i fotos de Carme Badia i Puig

març del 2014